

**Belgische Kamer
van Volksvertegenwoordigers**

GEWONE ZITTING 1995-1996 (*)

13 FEBRUARI 1996

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van artikel 1394 van het
Burgerlijk Wetboek betreffende de
afstand van het recht van natrekking
tussen in gemeenschap van goederen
gehuwde echtgenoten**

(Ingediend door de heren Jean-Paul Moerman,
Jean Barzin en Antoine Duquesne)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In zijn arrest van 4 februari 1993 heeft het hof van beroep te Brussel geoordeeld dat de afstand van het recht van natrekking tussen echtgenoten tijdens het huwelijk indruist tegen het principe dat het huwelijksvermogensstelsel alleen kan worden gewijzigd indien de voorwaarden bepaald in de artikelen 1394 en 1395 van het Burgerlijk Wetboek zijn vervuld.

Indien deze beslissing ooit gezaghebbend wordt, zou dat de vernietiging tot gevolg hebben van de honderden akten van afstand van het recht van natrekking die notarissen reeds jarenlang zonder verdere formaliteiten tussen echtgenoten verlijden. Zulks zou aanleiding geven tot grote rechtsonzekerheid en de verantwoordelijkheid van tal van notarissen in het geding brengen.

Dat is een onrustwekkende gedachte.

In artikel 1400, 1, van het Burgerlijk Wetboek wordt duidelijk bepaald dat het toebehoren van eigen onroerende goederen eigen is. De wetgever heeft dus

(*) Tweede zitting van de 49e zittingsperiode.

**Chambre des Représentants
de Belgique**

SESSION ORDINAIRE 1995-1996 (*)

13 FÉVIER 1996

PROPOSITION DE LOI

**modifiant l'article 1394 du
Code civil en ce qui concerne
la renonciation à l'accession entre
époux communs
en biens**

(Déposée par MM. Jean-Paul Moerman,
Jean Barzin et Antoine Duquesne)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Un arrêt de la Cour d'Appel de Bruxelles du 4 février 1993 a considéré que la renonciation à l'accession entre époux au cours du mariage, violait le principe selon lequel le régime matrimonial ne peut être modifié que moyennant le respect des conditions prévues aux articles 1394 et 1395 du Code Civil.

Dès lors, si cette décision devait faire jurisprudence, les centaines d'actes de renonciation à l'accession entre époux passés depuis des années par les notaires, sans autres formalités, seraient annulables, ce qui entraînerait une grande insécurité juridique et la mise en cause de la responsabilité de nombreux notaires.

Ceci est inquiétant.

En précisant à l'article 1400, 1, du Code Civil, que sont propres les accessoires d'immeubles propres, le législateur a entendu appliquer la règle de l'acces-

(*) Deuxième session de la 49e législature.

de bedoeling gehad de regel van de natrekking toe te passen, zonder daarom evenwel de echtgenoten te verbieden afstand te doen van dat recht.

De rapporteur van de bespreking van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels, senator Jacques Hambye, achtte het mogelijk de eigendom van de grond te scheiden van de eigendommen van de gebouwen, en dit zonder enige machtiging of homologatie, bij een eenvoudige authentieke akte.

Hij stelde voor zich te bezinnen op het omgekeerde geval en een echtgenoot die met eigen middelen een woning bouwt op een grond in gemeenschappelijk bezit, de mogelijkheid te bieden die woning als eigen goed te behouden, overwegende dat het stelsel van vergoedingen bepaald in artikel 1435 van het Burgerlijk Wetboek arbitrair is.

De afstand van het recht van natrekking houdt zeker geen wijziging in van de samenstelling van de vermogens. De echtgenoten sturen er alleen op aan dat het gebouw, dat bijvoorbeeld met gemeenschappelijke fondsen werd opgetrokken, deel blijft uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen.

Indien men juridische vorm en voorkomen even terzijde laat, is dit een oplossing die beter overeenstemt met de oorsprong van de geldmiddelen en met het behoud van de vermogens.

Wanneer twee personen niet gehuwd zijn, is voor de afstand van het recht van natrekking geen homologatie vereist. Indien twee jonge mensen een huwelijkscontract hebben en een onroerend goed in gemeenschap van goederen inbrengen, volstaat een authentieke akte.

Als men de rechtspraak van het hof van beroep te Brussel volgt, komt men tot een tegenovergestelde oplossing : twee gehuwde personen komen in een nieuwe onbekwaamheid terecht, wat hoegenaamd niet verantwoord is.

De oplossing die voor rechtszekerheid zorgt en die de geldigheid van de vroeger verleden notariële akten bevestigt en tegelijkertijd de formaliteiten vereenvoudigt en de eraan verbonden kosten vermindert, bestaat erin artikel 1394 van het Burgerlijk Wetboek aan te vullen met de volgende zin :

« De afstand van natrekking tussen in gemeenschap van goederen gehuwde echtgenoten verkrijgt rechtsgeldigheid door de eenvoudige vaststelling ervan bij authentieke akte. »

Onlangs heeft de rechtbank van eerste aanleg te Doornik in haar vonnis van 5 december 1994 geoordeeld dat de afstand van het recht van natrekking ten voordele van de gemeenschap op een goed dat sinds 1 november 1970 eigendom was van de echtgenote, nietig is omdat die afstand een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel inhoudt die vóór de wet van 14 juli 1976 verboden was.

De rechtbank verwees daarbij naar het hierboven vermelde arrest van het hof van beroep te Brussel van 4 februari 1993.

sion sans vouloir cependant interdire aux époux d'y renoncer.

Le rapporteur de la loi du 14 juillet 1976 qui a introduit la mutabilité des régimes matrimoniaux — le Sénateur Jacques Hambye —, estimait possible, de séparer la propriété du sol de celles des constructions et cela, sans aucune autorisation ni homologation, par un simple acte authentique.

L'éminent membre suggérait d'envisager la possibilité inverse et de permettre à un époux qui construit une habitation au moyen de fonds propres sur un terrain de la communauté, de conserver comme bien propre cette construction, considérant comme aléatoire le système des récompenses prévues à l'article 1435 du Code Civil.

Bien loin d'être un changement dans la composition des patrimoines, par la renonciation à l'accession, les époux entendent que la construction édifiée au moyen de fonds communs par exemple, continue à faire partie de la communauté.

C'est donc, lorsque l'on va au delà des apparences et des formes juridiques, une solution plus conforme à l'origine des deniers et au maintien des patrimoines.

Lorsque deux personnes ne sont pas mariées, la renonciation à l'accession ne requiert aucune homologation. Lorsque deux jeunes gens ont un contrat de mariage et apportent en communauté un immeuble, un acte authentique suffit.

En suivant la jurisprudence de la Cour d'appel de Bruxelles, on arriverait à une solution contradictoire, à savoir, deux personnes mariées seraient frappées d'une incapacité nouvelle qui ne se justifie en rien.

La solution qui apporterait la sécurité juridique et confirmerait la validité des actes notariés antérieurs, tout en simplifiant les formalités et frais y afférents, serait de compléter l'article 1394 du Code Civil par la phrase suivante :

« La renonciation à l'accession entre époux communs en biens ne requiert pour sa validité aucune autre formalité qu'un acte authentique. »

Récemment, par jugement du 5 décembre 1994, le tribunal de première instance de Tournai estimait que la reconciation à l'accession au profit de la communauté sur un bien qui était propre à l'épouse depuis le 1er novembre 1970 était nulle car cette renonciation impliquait une modification du régime matrimonial prohibée avant la loi du 14 juillet 1976.

Le tribunal se référait à l'arrêt de la Cour d'Appel de Bruxelles du 4 février 1993 évoqué ci-avant.

Een grondiger analyse van het probleem maakt duidelijk dat die rechtspraak niet strookt met de werkelijkheid.

We brengen in herinnering dat volgens het arrest van het hof van beroep te Brussel de afstand van het recht van natrekking tot gevolg zou hebben dat een goed dat afhangt van het eigen vermogen uit dat vermogen zou treden, wat een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel inhoudt die rechtens nietig is omdat geen toestemming werd verleend.

Door de afstand van het recht van natrekking blijft een gebouw dat tijdens het huwelijk met geldmiddelen uit de gemeenschap is opgetrokken, in het eigen vermogen, terwijl het anders uit het eigen vermogen zou treden. Er treedt niets uit het eigen vermogen, maar de natrekking speelt niet in het voordeel van het eigen vermogen.

De kernvraag is derhalve of voorrang moet worden gegeven aan de grondregels van het huwelijksvermogensstelsel of veeleer aan de regels betreffende de eigendom van goederen.

Als het de bedoeling is dat de gemeenschap van aanwinsten zeer ruim wordt toegepast, in overeenstemming met de gedachtengang achter deze regeling, moet elk goed dat wordt verworven of gebouwd tijdens het huwelijk deel uitmaken van die gemeenschap. De natrekking als geregeld in de artikelen 552 en 553 van het Burgerlijk Wetboek in het hoofdstuk betreffende de eigendom van goederen, zou dan slechts mogen worden toegepast op een stelsel van gemeenschap van goederen wanneer ze niet indruist tegen de essentie van het stelsel, namelijk het vergroten van het gemeenschappelijk vermogen naar evenredigheid van de spaargelden die de echtgenoten hebben verzameld.

Een afwijking van de regeling betreffende de natrekking raakt niet alleen niet aan de openbare orde (artikel 553 van het Burgerlijk Wetboek), ze is evenmin een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel, aangezien de afstand van de natrekking ertoe strekt de gedachtengang achter het stelsel te volgen en de doelstelling van de gemeenschap van aanwinsten na te streven, namelijk het behoud in de gemeenschap van elk onroerend goed dat met gemeenschappelijke gelden is verworven of gebouwd.

Met het eigen toebehoren bedoelt het Burgerlijk Wetboek veeleer kleine verbouwingen van onroerende goederen, maar zeker niet het optrekken van nieuwe onroerende goederen, want in dat laatste geval is het terrein het toebehoren van het onroerend goed, wat het omgekeerde is van de oplossing die door de rechtbanken is gekozen.

Volgens de redenering van de rechtbank van eerste aanleg te Doornik en van het hof van beroep te Brussel is het verkregen resultaat strijdig met de billijkheid, zoals de rechtbank te Doornik trouwens in alle loyauté erkent.

Bovendien wordt afbreuk gedaan aan de wilsautonomie, aangezien een handeling die na rijp beraad en uit vrije wil is verricht, nietig wordt verklaard.

Lorsqu'on approfondit le problème, il apparaît clairement que cette jurisprudence va à l'encontre des réalités.

Pour mémoire l'arrêt de la Cour d'Appel de Bruxelles du 4 février 1993 considérait que la renonciation à l'accession aurait pour conséquence qu'un bien du patrimoine propre sortirait de ce patrimoine (...) et que cela impliquerait une modification du régime matrimonial qui est nulle en droit pour absence d'autorisation.

Par la renonciation à l'accession, la construction faite pendant le mariage au moyen de deniers de la communauté, maintient dans le patrimoine commun un bien qui sans cela en serait sorti. Rien ne sort du patrimoine propre mais l'accession ne joue pas en faveur du bien propre.

Toute la question est de savoir s'il faut donner la primauté aux règles fondamentales du régime matrimonial ou plutôt aux règles relatives à la propriété des biens.

Si l'on veut que la communauté d'acquêts s'applique de façon très large, dans la logique de ce système, tout bien acquis ou construit durant le mariage doit faire partie de cette communauté et l'accession régie par les articles 552 et 553 du Code Civil dans le chapitre sur la propriété des biens ne devrait être appliquée à un régime de communauté que si elle ne porte pas atteinte à la règle essentielle de ce régime qui consiste à accroître le patrimoine commun dans la mesure des économies faites par les époux.

Déroger au régime de l'accession non seulement ne touche pas à l'ordre public (article 553 du Code civil) mais ne constitue pas une modification du régime matrimonial dans la mesure où cette renonciation vise à respecter la logique et le but de la communauté d'acquêts qui est de maintenir en communauté tout immeuble acquis ou construit avec des deniers communs.

Lorsque le Code civil parle d'accessoires propres, il vise plutôt des transformations mineures d'immeubles mais certainement pas la construction de nouveaux immeubles car dans cette dernière hypothèse, le terrain est l'accessoire de la construction, ce qui constitue l'inverse de la solution retenue par les tribunaux.

A suivre le raisonnement du tribunal de première instance de Tournai et de la Cour d'Appel de Bruxelles, l'on obtient un résultat qui heurte l'équité comme le reconnaît le tribunal de Tournai en toute loyauté.

En outre, l'on porte atteinte à l'autonomie de la volonté puisqu'il s'agit de déclarer nul un acte qui a été mûrement pensé et voulu par deux époux.

De oplossing waarvoor de rechtbank heeft gekozen, kan dus op twee punten worden aangevochten.

Ten einde de billijkheid en de vrijheid van overeenkomst, twee grondslagen van ons recht, alsmede de rechtszekerheid te herstellen — er zijn immers honderden notariële akten waarbij afstand van de natrekking wordt gedaan, die derhalve allemaal nietig kunnen worden verklaard — moet artikel 1394 van het Burgerlijk Wetboek op de voorgestelde wijze wordt aangevuld.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 1394 van het Burgerlijk Wetboek wordt aangevuld als volgt :

« De afstand van natrekking tussen in gemeenschap van goederen gehuwde echtgenoten verkrijgt rechtsgeldigheid door de eenvoudige vaststelling ervan bij authentieke akte. ».

25 januari 1996.

La solution retenue par le tribunal est donc doublement critiquable.

Si l'on veut retrouver l'équité et la liberté des conventions qui sont deux fondements de notre droit de même que la sécurité juridique car il y a des centaines d'acte notariés de renonciation à accession qui seraient annulables, il est nécessaire de compléter l'article 1394 du Code civil comme proposé.

J.-P. MOERMAN
J. BARZIN
A. DUQUESNE

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée par l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 1394 du Code civil est complété par la phrase suivante :

« La renonciation à l'accession entre époux communs en biens ne requiert pour sa validité aucune autre formalité qu'un acte authentique. ».

25 janvier 1996.

J.-P. MOERMAN
J. BARZIN
A. DUQUESNE